

GOSTOVANJE IZLOŽBE „MATO KAIĆ – SVJETLOPISI POD BOSANSKIM NEBOM” FRANJEVAČKOG MUZEJA I GALERIJE GORICA – LIVNO U ETNOGRAFSKOME MUZEJU U ZAGREBU

dr. sc. IRIS BIŠKUPIĆ BAŠIĆ □ Etnografski muzej Zagreb, Zagreb

sl.1. Plakat izložbe *Mato Kaić – Svjetloписи pod bosanskim nebom*

sl.2. Kamera Mate Kaića iz 1901. godine

sl.3-7. Postav izložbe *Mato Kaić – Svjetloписи pod bosanskim nebom*

Etnografski muzej u Zagrebu započeo je uspješnu suradnju s Franjevačkim muzejem i galerijom Gorica – Livno 2015. godine gostujući izložbom *Dječje igračke iz hrvatske baštine*, a nastavlja je 2022. godine uzvratnom izložbom *Mato Kaić – Svjetloписи pod bosanskim nebom*.

Ta vrijedna i zanimljiva izložba predstavlja prvoga livanjskog fotoamatera s početka 20. stoljeća Matu Kaića svjetloписима koji su, zahvaljujući njegovoj kćerki Vojslavi, sačuvani i 2007. godine darovani Franjevačkome muzeju i galeriji Gorica – Livno. Tada je Franjevačkom samostanu darovano 327 negativa i pozitivita te 33 dija-pozitivita u boji na staklu, kamera, fotografska oprema i nekoliko priručnika za fotografiju na njemačkom jeziku.

Prva izložba Mate Kaića održana je u Livnu 2015./2016. godine. Zbog velikog zanimanja javnosti autorice Ružica Barišić i Željka Markov, uz suradnju Marije Tonković, dugogodišnje voditeljice zbirke starih fotografija Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu, realizirale su izložbu i u Du-

brovniku. Nakon niza gostovanja u Bosni i Hercegovini izložba je u ljetnim mjesecima 2022. godine postavljena i u Etnografskome muzeju u Zagrebu. Izloženo je 106 fotografija, kamera s opremom, nekoliko originalnih ploča, primjerak *Lechner Mitteilungen* (časopisa iz kojega je Kaić učio o fotografiji i fotografiranju), kao i dvije nošnje livanjskog kraja. Izložba je održana pod pokroviteljstvom

sl.8. Mato Kaić, *Didove priče na Sturbi*

sl.9. Mato Kaić, *Među snježnim nanosom*

sl.10. Mato Kaić, *Pralje iz dubrovačke okolice, oko 1904.*

Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, a njezinu realizaciju omogućili su Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, Grad Zagreb – Gradski ured za kulturu i Livanjska zajednica u Zagrebu.

Autorice su u katalogu izložbe Matu Kaića opisale kao iznimnoga i talentiranog čovjeka „koji je u prilikama svoga vremena i prostora znao iskoristiti svoje preduvjete za osobnu edukaciju i koji je kroz početni hobi zabilježio i ostavio u baštinu neprocjenjivu dokumentarnu i umjetničku sliku jedne povijesne dionice Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Fotografska ostavština Mate Kaića, nastala iz ljubavi i jednostavne potrebe da se fiksira i ovjekovječi trenutani odsječak zavičajne ljepote, nije značajna samo za livanjsku povijest, već pruža bolji uvid u do sada nedovoljno istražen bosanskohercegovački fotoamaterizam koji je nesumnjivo pridonio razvoju umjetničke fotografije u Bosni i Hercegovini”.

Mato Kaić rođen je 1885. godine u uglednoj obitelji

livanjskog trgovca Ante Kaića. Školovanje je završio 1901. godine te odlazi u Beč, gdje kupuje fotografsku kameru i počinje učiti o fotografiji čitajući strane časopise, što je svojevrсно obrazovanje koje je postalo temelj njegovog kasnijeg umjetničkog djelovanja. Njegov talent i strast za tu umjetnost vidljivi su u svakoj sačuvanoj fotografiji, a prema riječima autorica, „Kaićeve fotografije iskazuju njegov istančan osjećaj za izbor motiva i postojeći trenutak, kao i izvanredan smisao za kompoziciju. Njegova fotografska bilježenja bliže okolice i fotografski dojmovi s putovanja, koji *zbilju pretvaraju u svojevrсну metaforu – poeziju*, presvučeni su već patinom prošlosti”.

Autorice izložbe zaključuju da su gotovo sve Kaićeve fotografije ispunjene emocionalnim nabojem koji budi uspomene na prošla vremena, kao i da je Mato Kaić bio majstor „atmosferične” fotografije. Iz tih prosudbi shvaćamo kako je riječ o istinskom umjetniku istančanog

sl.11. Mato Kaić, Skupni portret

sl.12. Mato Kaić, Split, „ovako smo se mi zabavljali“, 1905. – 1910.

sl.13. Mato Kaić, Livno, u obrtničkoj ulici, 1903.- 1909.

osjećaja za ljepotu. Njegov se život smrću oca 1913. godine mijenja, postupno prestaje putovati i preuzima obiteljsko imanje te gospodarenje pilanom, čiji je pogon unaprijedio suvremenom turbinom. Bavio se voćarstvom i povrtlarstvom koristeći se pritom suvremenim tehnikama natapanja, tada poznatim u razvijenim zemljama ondašnje Europe. Bio je ugledan građanin Livna, cijenjen u društvu, inovativan, komunikativan, društven, imao je i mnogo prijatelja, a jedan od njih bio je i poznati livanjski i hrvatski slikar Gabriel Jurkić, s kojim je prijateljevao od djetinjstva, a zblížila ih je i ljubav prema umjetnosti. Prema riječima Kaićeve kćeri Vojislave, posljednju fotografiju snimio je 1938. godine na svom imanju, a umro je 1967. godine. Iza njega je ostao sačuvan opus fotografija koje su, zahvaljujući kolegama Franjevačkog muzeja i galerije Gorica – Livno, mogli razgledati i posjetitelji Etnografskog muzeja.

Ružica Barišić i Željka Markov izložene su fotografije podijelile na nekoliko tema: na prizore iz svakidašnjeg života – *Oranje konjima i volovima; Ovce na ispaši; Sijač; Kopači na Tribnju; Berba graha na Matinu podu* i mnoge druge, zatim na fotografije sugrađana, rodbine, prijatelja i nekih događaja, primjerice dolaska prvog automobila u Livno. Sačuvano je i nekoliko veduta kao što su *Stari Livanjski krovovi, Stari most na Dumanu, Gornji grad* ili *Pogled s jugozapada na Kaićevu kuću*. Kaić je volio putovati i na tim je putovanjima uvijek fotografirao ljude, njihov život i običaje. Tako o njegovu putovanju po Dalmatinskoj zagori i Jadranu svjedoče svjetlopiši *Bačvice, Skokovi sa stijena, Prizor s Voćnoga trga, Istovar u Mokošici, Prizor iz splitske gradske luke, Pralje iz dubrovačke okolice*. Sačuvano je i nekoliko fotografija životinja, poput *Borbe pijetlova, Pernate rapsodije u dvorištu, Razigrane mace i njezine vlasnice*. Očaran prirodom, snimao je prizore uz rijeke Žabljak i Sturbu,

sela u Livanjskom polju, pješčane sprudove, igru sjena na rijeci i druge prizore.

Na otvorenju izlože u Zagrebu ravnateljica Franjevačkog muzeja i galerije Gorica – Livno Dražena Džeko u svom je govoru istaknula kako je iza Mate Kaića ostala vrijedna dokumentaristička građa, kao i umjetnički zapis koji je Kaić stvarao nepuna četiri desetljeća. Motive je birao znalački i gotovo majstorski. Naglasila je kako je nemoguće na Kaićevim fotografijama ne zamijetiti bliskost i ljubav prema onome što je snimao, bilo da je riječ o portretu, veduti, pejzažu, *genre* sceni ili životinjama.

Ova zanimljiva izložba, koja u posjetitelja budi istinske emocije, znatno je obogatila kulturni život Zagreba ovog ljeta. Sjetlopsi Mate Kaića, iznimnog umjetnika, amatera i fotografa, zbližili su ljude i podsjetili nas na prošlost.

LITERATURA

1. Barišić, Ružica i Željka Markov. *Mato Kaić – Sjetlopsi pod bosanskim nebom*. Livno: Franjevački muzej i galerija Gorica – Livno, 2022.

Primljeno: 4. kolovoza 2022.

GUEST APPEARANCE OF THE EXHIBITION “MATO KAIĆ – PHOTOGRAPHS BENEATH A BOSNIAN SKY” OF THE GORICA-LIVNO FRANCISCAN MUSEUM AND GALLERY IN THE ETHNOGRAPHIC MUSEUM IN ZAGREB

Making a guest appearance in Zagreb’s Ethnographic Museum was an exhibition of the Gorica-Livno Franciscan Museum and Gallery, at which visitors were introduced to the photographs of Mato Kaić, the first Livno amateur photographer of the beginning of the 20th century.

In 2007 Kaić’s daughter Vojislava made the museum a donation of 327 negatives and positives and 33 glass colour slides, as well as a camera, photographic equipment and a number of photography manuals in German; for the Zagreb show the creators of the exhibition have selected 106 photographs, a camera with equipment, several original plates, a copy of *Lechner Mitteilungen* (the journal from which he learned about photographs and photography) as well as two outfits of apparel from the Livno area.

Mato Kaić was a distinguished citizen of Livno, well respected in society, innovative communicative and intellectually curious. He was born in 1885 into the well-regarded family of Livno merchant Ante Kaić; after his schooling he went to Vienna, bought a camera and, reading foreign journals, started the education that was to stand him in good stead in his future work in art. His talent and passion for this art are visible in every extant photograph and although an amateur he was a genuine artist with a sophisticated feeling for beauty, a gift for selection of subjects and a sense for composition. He photographed the immediate surroundings and also scenes from his travels; all these photographs are filled with an emotional charge that awakens nostalgia in visitors looking at the photos on show, taking them back to times otherwise long-forgotten.

sl.14. Autorica Ružica Barišić govori o izložbi na otvorenju u Etnografskom muzeju Zagreb, 14. lipnja 2022.

sl.15-17. Otvorenje izložbe *Mato Kaić – Sjetlopsi pod bosanskim nebom*

Sve fotografije snimila: Nina Koydl